

УДК 379.82(477)

Наймак К.А.*кандидат економічних наук,
викладач кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
Одеського національного економічного університету*

РОЗВИТОК ІНДУСТРІЇ ДОЗВІЛЛЯ ТА РОЗВАГ ЯК СКЛАДОВОЇ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Стаття присвячена визначенню ролі індустрії дозвілля та розваг у складі послуг сфери туризму. Зроблено порівняльний аналіз термінологічних відмінностей між поняттями «розваги», «атракція», «індустрія дозвілля». Досліджено особливості розвитку індустрії дозвілля та розваг як складової сфери туризму в сучасних умовах глобальних трансформацій.

Ключові слова: індустрія дозвілля, індустрія розваг, атракції, сфера туризму, розваги, відпочинок, туризм, сфера послуг.

Наймак Е.А. РАЗВИТИЕ ИНДУСТРИИ ДОСУГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ КАК СОСТАВЛЯЮЩЕЙ СФЕРЫ ТУРИЗМА

Статья посвящена определению роли индустрии досуга и развлечений в составе услуг сферы туризма. Сделан сравнительный анализ терминологических различий между понятиями «развлечения», «аттракция», «индустрия досуга». Исследованы особенности развития индустрии досуга и развлечений как составляющей сферы туризма в современных условиях глобальных трансформаций.

Ключевые слова: индустрия досуга, индустрия развлечений, аттракции, сфера туризма, развлечения, отдых, туризм, сфера услуг.

Наймак К.А. THE DEVELOPMENT OF LEISURE AND ENTERTAINMENT INDUSTRY AS A COMPONENT OF TOURISM SECTOR

The article is devoted to the definition of the role of the leisure and entertainment industry as part of tourism services. A comparative analysis of the terminological differences between the concepts of «entertainment», «attraction», «leisure industry» was made. The peculiarities of the development of the leisure and entertainment industry as a component of tourism in the present conditions of global transformations are studied.

Keywords: leisure industry, entertainment industry, attractions, tourism, entertainment, recreation, tourism, services.

Постановка проблеми. З розвитком потреби у розвагах, утворився значний сектор економіки, що включає підприємства розважальної спрямованості, і який дає мільярдні обороти. Сьогодні, індустрія розваг стала однією з найважливіших сфер повсякденного життя суспільства, за допомогою якої людина не просто задовольняє свої духовні потреби, але і формує уявлення про власний добробут і рівень розвитку економіки всієї країни.

Активний розвиток індустрії відпочинку і розваг та підвищення її ролі в сфері туризму зумовлюють актуальність наукових досліджень на ринку розважальних послуг туристичної дестинації. Наявність емпіричної інформації дозволяє створити умови для вироблення ефективної державної, регіональної та місцевої політики розвитку туристично-рекреацій-

ного комплексу з урахуванням особливостей індустрії відпочинку і розваг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження організації розважальних послуг в туризмі відображені у працях вітчизняних та зарубіжних авторів: Александрової А.Ю., Галасюк С.С., Герасименко В.Г., Дулікова В.З., Задорожнюк Н.А., Ігнатенко Г.М., Пацюк В.С., Сединкіної О.М., Стальної В.А.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Індустрія дозвілля та розваг є складною та комплексною системою, яка потребує постійних досліджень та розвитку. З розширенням меж туристичної діяльності та формуванні туристичних потоків до нашої країни, виявляється можливість дослідити особливості подальшого розвитку атракцій та з'ясувати напрямки змін та перетворень.

Мета статті. Метою статті є дослідження особливостей розвитку індустрії дозвілля та розваг як складової сфери туризму в сучасних умовах глобальних трансформацій.

Виклад основного матеріалу. У сучасних наукових джерелах фіксуються різні назви комплексу підприємств та організацій, що займається обслуговуванням туристів: «туристична індустрія», «сфера туризму», «туристична галузь», «підприємства сфери туризму» та інші.

І.М. Школа визначає туристичну індустрію як «сукупність засобів транспорту, розміщення, об'єктів харчування, розваг і пізнання оздоровчого, спортивного, ділового та іншого призначення, що входять до організацій, які здійснюють туроператорську та турагентську діяльність, а також організацій, що надають екскурсійні послуги та послуги гідів-перекладачів» [1, с. 11].

Поняття «індустрія туризму» вживається у ширшому сенсі, ніж «підприємства сфери туризму». Індустрія туризму є міжгалузевим комплексом підприємств та організацій, мета яких – задоволення потреб туристів. Отже, термін «індустрія туризму» є більш розгорнутим у своєму значенні, ніж «підприємства сфери туризму», та передбачає, крім здійснення діяльності профільних організацій туризму, залучення роботи допоміжних сторонніх підприємств, які беруть участь у процесі надання туристичних послуг.

Підприємства сфери туризму водночас є безпосередніми компонентами індустрії туризму та мають власні складові елементи, представлені на рис. 1.

Спостерігається зростання ролі послуг індустрії відпочинку і розваг в соціальному житті сучасної людини. Вільний час стає одним з головних змістовних чинників нашого життя. Все більше свого часу люди витрачають на відпочинок і рекреацію, саморозвиток особистості, оволодіння досягненнями культури і створення культурних цінностей.

Різноманіття видів дозвілля, різна технологія, що вимагає особливих засобів відпочинку, і характер використовуваних ресурсів визначають і множинність організацій, що забезпечують той чи інший вид відпочинку. У будь-якому розвиненому суспільстві формується і діє ціла система таких підприємств, а також пов'язані з ними структури, які утворюють особливу сферу національного господарства – індустрію дозвілля та розваг. Головним завданням цієї індустрії є обслуговування та організація культурного дозвілля громадян.

У туристичних дестинаціях спостерігається підвищена концентрація організацій індустрії дозвілля і розваг, що обумовлено історичними особливостями розвитку даних територій і соціальною значимістю курортної діяльності.

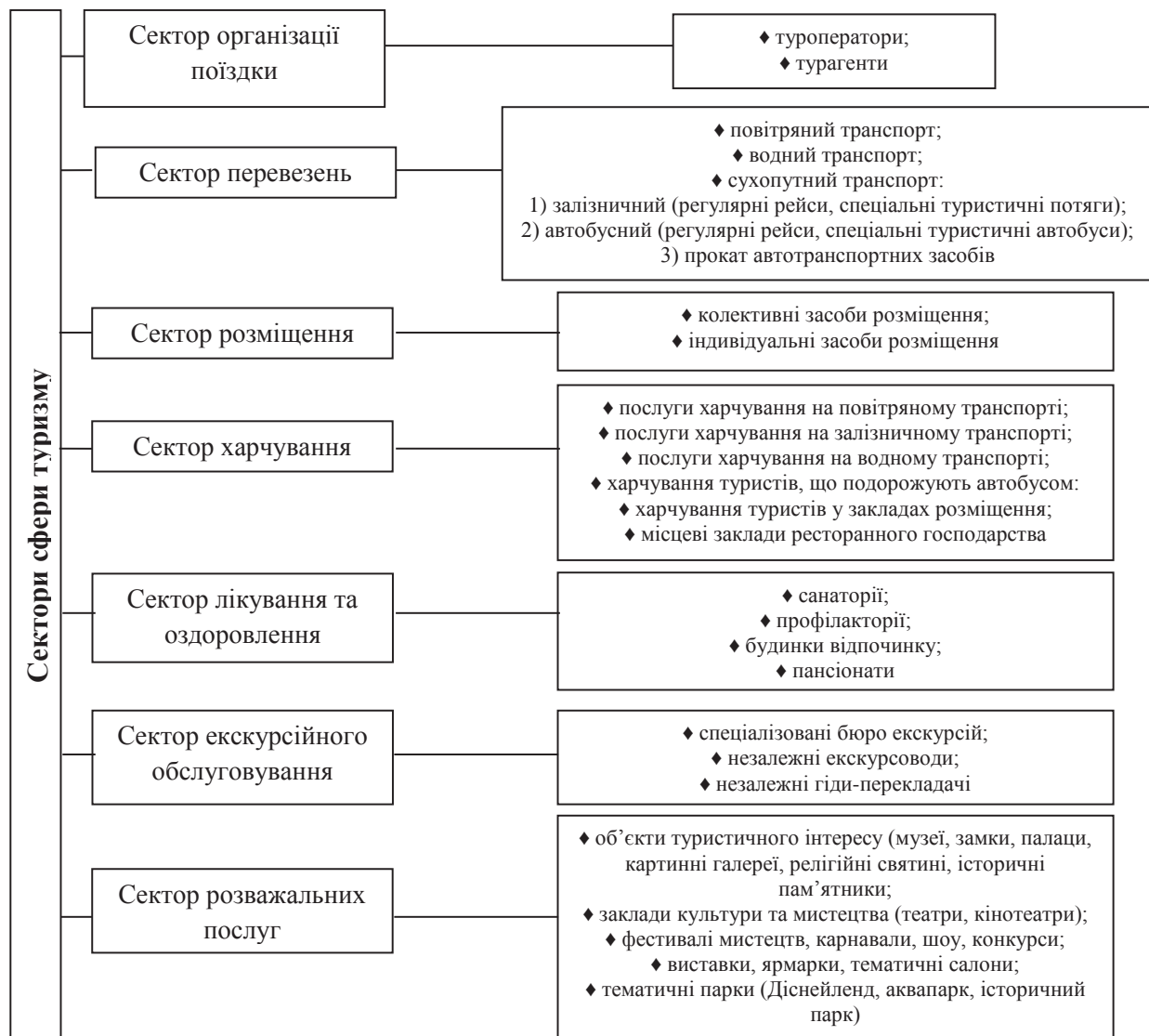

Рис. 1. Складові системи секторів сфери туризму [2]

Для туристів послуги розваг є невід'ємною частиною туристичного продукту. Розважальні послуги формують їх уявлення про сучасність курорту, впливають на підсумкове враження про якість проведеного відпочинку.

Для місцевих жителів різноманітні і якісні розважальні послуги дають можливість найбільш повно задовольнити не тільки потреби туристів, а й власні запити. Тому, з одного боку, місцеві жителі отримують додатковий дохід від продажу послуг організацій індустрії дозвілля та розваг туристам і сприяють підвищенню лояльності відпочиваючих, а з іншого боку, самі отримують набір даних послуг, що перевершує аналогічну пропозицію в інших регіонах країни [3].

На жаль, розвиток індустрії розваг в нашій країні гальмує ряд гострих проблем. Складність діяльності організацій індустрії дозвілля та розваг в туристичних дестинаціях, зростання ступеня ризику, та соціально-економічна та політична обстановка в Україні в останні роки, вимагають фундаментальних досліджень, спрямованих на вивчення ключових проблем і перспектив розвитку індустрії розваг.

Традиційно, глобальна індустрія розваг позначається акронімом REST (Recreation, Entertainment, Sports, Tourism) і включає бізнес, який спеціалізується на відпочинку, видовищних розвагах, спорті і туризмі.

Так як, індустрія дозвілля є однією із складових туристичної сфери – її різні аспекти розглядаються географією туризму та рекреаційною географією.

Поняття «індустрія розваг», чи «індустрія розважальних послуг» чи «індустрія дозвілля» застосовується у складі таких дефініцій як «туристична галузь», «індустрія туризму», «міжгалузевий комплекс», «сфера туризму», «сектор туристичних послуг» та інші.

У широкому сенсі *розваги* – це задоволення, викликане комплексом позитивних емоцій, вражень, які супроводжують процес розваги або є його результатом. Джерелами розваг можуть стати різні види діяльності суб'єкта, що приносять задоволення і формують позитивний емоційний фон. У сучасному світі більшість таких напрямків стали об'єктами комерціалізації і сформували сучасну індустрію розваг [4].

Спираючись на те, що індустрія туризму розглядається як міжгалузевий господарський комплекс, який спеціалізується на створенні турпродукту, здатного задовольняти специфічні потреби населення в проведенні дозвілля в подорожі шляхом виробництва та реалізації товарів і послуг туристичного призначення [5, с. 60], Пацюк В.С. [6] пропонує трактувати *індустрію дозвілля* як складову туристичної індустрії, куди входять підприємства розважального, культурно-просвітницького, спортивного та оздоровчого типу, основною метою яких є створення умов для повноцінного проведення відпочинку, задоволення духовних потреб людини, відновлення її психічних та фізичних сил.

На думку Ігнатенко Г.М. [3] «до індустрії дозвілля та розваг (ІДР) відносяться організації, чия основна діяльність пов'язана із задоволенням потреб людини в дозвіллі, здійснюваних людьми у вільний час і не пов'язаних з отриманням доходу – цирки, зоопарки, атракціони, ігротеки, парки відпочинку, кінотеатри, спортивні зали, бібліотеки, підприємства туризму, включаючи засоби розміщення туристів, зони відпочинку, історичні пам'ятки та ін.».

Заслуговує на увагу точка зору випускника Пермського державного інституту мистецтв і культури (2001) Ю.А. Ротанова [7, с. 13], який у своїй роботі «Організація дозвілля в Японії» стверджує: «Індустрія дозвілля – це група виробництв, що спеціалізуються на функції задоволення потреб у використанні

вільного часу і випускають різні види продукції, яка призначена для виконання цієї функції» [8, с. 123].

Вчений Дулік В.З. надає наступне визначення: «*індустрія дозвілля* – це галузь зі створення оптимальних умов для дозвільно-рекреаційної діяльності людини, в тому числі надання їй різноманітних дозвільних послуг – на основі використання інформаційно-комп'ютерних технологій і новітніх технічних засобів» [8, с. 125].

Також, у повсякденному житті та науковій літературі виділяють поняття «атракція».

Так, на думку вчених Герасименко В.Г. та Галасюк С.С., *атракція* – це «система розваг і заходів, яка спрямована на те, щоб сформувати позитивне враження у туриста від проведеного тура» [9, с. 165].

Атракція є найважливішим елементом повноцінного відпочинку; тим, заради чого людина залишає свій дім і відправляється у туристичну поїздку. Система розваг відіграє вирішальну роль в успішності проведення тура. Люди вирушають у подорож за новими незабутніми враженнями, позитивними емоціями і гострими відчуттями

Після повернення з туристичної поїздки туристи насамперед будуть згадувати не про умови перевезення і розміщення та не про сніданки з вечорами, тому що транспортні перевезення, розміщення та харчування – це тільки передумови для відпочинку. Навпаки, споживання атракцій і є сам відпочинок.

Туристи, як правило, згадують приємні враження, отримані під час розваг. Вони із задоволенням будуть ділитися відчуттями, пережитими під час якої-небудь забави, розповідати про морські занурення або сходження на гірські вершини, про відвідування знаменитого музею або огляду стародавніх пам'яток архітектури, або просто про приємні дні, проведені на морському пляжі. Тому атракції – це той компонент, що перетворює звичайне проведення вільного від роботи часу в повноцінний відпочинок [9, с. 165–166].

Основними функціями індустрії розваг і відпочинку є [10, с. 47]:

- забезпечення різними емоціями, головним чином, позитивними і підняття настрою;
- виховання і розвиток особистості;
- надання відповідних послуг і, при необхідності, створення додаткових товарів;
- отримання доходу суб'єктом господарювання і поповнення дохідної частини бюджету країни;
- забезпечення роботою населення, особливо людей з креативним мисленням і новаторським підходом.

Виникає необхідність аналізувати показники розвитку індустрії розваг України. Так, з даних таблиці 1 видно, що ринок розваг України характеризується поступовим зростанням обсягу реалізованих послуг, а тому є певні перспективи його розвитку та розширення.

Таблиця 1

Обсяг реалізованих послуг підприємствами сфери розваг та відпочинку різним споживачам за 2015–2017 рр.

Показник	2015	2016	2017
Обсяг реалізованих послуг, тис. грн	952996,1	968122,3	1076945,5
у т.ч. реалізовано послуг:			
населенню, грн	644427,6	542318,1	699710,7
у % до заг. обсягу	67,6	56	65
підприємствам (установам)	296934,8	402882,9	356586,3
у % до заг. обсягу	31,2	41,6	35,1
іншим категоріям споживачів	11633,7	22921,3	20648,5
у % до заг. обсягу	1,2	2,4	1,9

Джерело: [11]

Висновки. В умовах сьогодення, постійно зростають потреби населення у відпочинку, розвагах, зміні обстановки та позитивних враженнях. Задля цього, вважаємо необхідним активізувати зусилля з оптимізації розвитку індустрії дозвілля. Для вирішення цієї задачі, доцільним будуть дії у наступних напрямках:

- створення сприятливих умов для залучення іноземних інвесторів;
- розробка доступних установ відпочинку та розваг для всіх категорій населення;
- заохочення та стимулювання інвестицій та вкладень в індустрію розваг;
- включення індустрії дозвілля та розваг до програми економічного та соціального розвитку держави та регіонів;
- постійне удосконалення та розширення інфраструктури індустрії дозвілля;
- проведення виставкових заходів на новому технологічному рівні, так як матеріально-технічна база проведення виставкової діяльності потребує значного удосконалення;
- розповсюдження інформації про об'єкти індустрії розваг за допомогою мас медіа;
- підвищення рівню конкурентоспроможності на ринку музейних послуг через припинення дії консервативного і традиційного підходів організації обслуговування туристів;
- диверсифікація пропозиції розважальних послуг, враховуючи інтереси та можливостей всіх вікових, професійних та соціальних верств суспільства;
- активізація розвитку туристичних кластерів, що передбачає інтеграцію представників туристичної індустрії, науки, освіти, органів державного управління, органів місцевого самоврядування та громадських організацій;
- переймання закордонного досвіду організації індустрії розваг;
- забезпечення підвищення якості та розширення асортименту розважальних послуг, поліпшення умов обслуговування відпочиваючих;

- впровадження та використання нових технологій та інновацій;
- розширення та розвиток структури та мережі закладів відпочинку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник / [кол. авт.]; за ред. І.М. Школа. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 662 с.
2. Герасименко В.Г., Галасюк К.А. Інноваційний потенціал підприємств туризму та готельного господарства: монографія. Одеса, 2017. 278 с.
3. Ігнатенко Г.М., Матющенко Н.С. Динамика изменений и сравнительный анализ показателей удовлетворенности индустрией досуга и развлечений туристов и местных жителей Краснодарского края // Ученые записки Крымского федерального ун-та им. В.И. Вернадского. География. Геология. Том 2(68). № 3. 2016. С. 82–94.
4. Стальная В.А. Место и роль индустрии развлечений в мировой и отечественной сфере услуг // Общество и экономика, 2009. № 1. С. 118–128.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). 3-є вид. Київ, 2005. 436 с.
6. Пацюк В.С. Індустрія дозвілля як складова туристичної сфери / В.С. Пацюк // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. 2008. № 55. С. 51–52.
7. Ротанов Ю.А. Особенности организации досуга в Японии [Електроний ресурс]. URL: http://www.fmx.ru/kultura_i_iskusstvo/osobennosti_organizacii_dosuga_v_yaponii.html.
8. Дуликов В.З. Индустрия досуга: к интерпретации понятия // Вестн. Моск. гос. ун-та культуры и искусств. 2014. № 3. С. 121–127.
9. Герасименко В.Г. Організація надання туристичних послуг. Одеса, 2014. 244 с.
10. Задорожнюк Н.А., Ковтун К.В. Проблемы и перспективы развития индустрии развлечений в Украине // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв, 2015. № 7. С. 350–353.
11. Заклади культури, фізичної культури та спорту України у 2017 році [Електроний ресурс] : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – К.: ДССУ, 2018. 95 с. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Naimark K.A.

*Candidate of Economic Sciences,
Professor of the Department of Tourism, Hotel and Restaurant Business
Odessa National Economic University*

THE DEVELOPMENT OF LEISURE AND ENTERTAINMENT INDUSTRY AS A COMPONENT OF TOURISM SECTOR

The article is devoted to the definition of the role of the leisure and entertainment industry as part of tourism services. A comparative analysis of the terminological differences between the concepts of «entertainment», «attraction», «leisure industry» was made. The peculiarities of the development of the leisure and entertainment industry as a component of tourism in the present conditions of global transformations are studied.

With the development of the need for entertainment, a significant sector of the economy, which includes entertaining enterprises, and which gives billions of dollars, is created. Today, the entertainment industry has become one of the most important spheres of everyday life of society, through which, a person not only satisfies his personal needs, but also forms the idea of his own well-being and the level of development of the economy of the whole country.

Active development of the industry of recreation and entertainment and increasing its role in the field of tourism, determine the relevance of scientific research in the market entertainment services of tourist destination. The presence of empirical information allows us to create conditions for the development of effective state, regional and local policies for the development of tourism and recreational complex, taking into account the characteristics of the recreation and entertainment industry.

The leisure and entertainment industry is a complex system that requires constant research and development. With the expansion of the boundaries of tourism and the formation of tourist flows to our country, it is possible to explore the features of further development of attractions and find out the direction of change and transformation.

The purpose of the article is to study the peculiarities of the development of leisure and entertainment industry as an integral part of tourism at the present conditions of global transformations.